

An Clár LIFE in Éirinn

Fíricí agus figiúirí

Tá maoiniú déanta ag Clár LIFE ar 74 tionscadal in Éirinn do níos mó ná 44 tairbhí comhordaithe. €234m is ea costas iomlán na dtionscadal ar chuir an AE €110m ina leith.

Is é an Clár LIFE ionstraim maoinithe an AE do ghníomhaíocht comhshaoil agus aeráide. Tá sé á reáchtáil ó 1992 agus tá breis agus 5500 tionscadal á gcómhaoiniú aige ar fud an AE agus i dtríú tíortha, ag baint úsáide as breis is €12 billiún agus ag cur le níos mó ná €5 billiún le caomhnú an chomhshaoil agus na haeráide. Rannchuidíonn an clár LIFE go hiomlán le cuspóirí agus spriocanna an Mhargaidh Ghlais Eorpaigh.

Tá an buiséad don tréimhse 2021–2027 socraithe ag €5.4 billiún.

Clúdaítear na fochláir seo a leanas (*):

- **Nádúr agus Bithéagsúlacht**
- **Geilleagar Ciorclach agus Cáilíocht Beatha**
- **Maolú agus Oiriúnú don Athrú Aeráide**
- **Aistriú Fuinnimh Ghlain** (an chéad ghlaio ar thionscadail in 2021) (*)

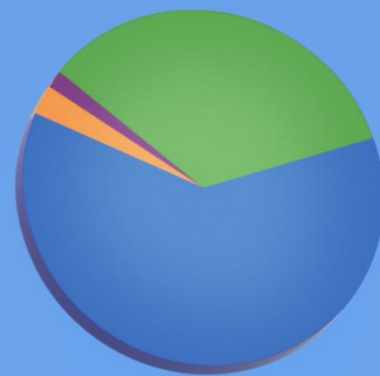
Tuilleadh eolais:

https://cinea.ec.europa.eu/life_ga

An bhileog 'Tá an todhchaí glas. Is é LIFE an todhchaí'

Ainmnítear tionscadail atá thart agus tionscadail atá dúnta sa doiciméad seo le hainmníocht nua an chláir LIFE 2021-2027

74 LIFE PROJECTS (SINCE 1992)

INVESTMENT IN LIFE PROJECTS IN IRELAND (€ million)

	TOTAL INVESTMENT	EU CONTRIBUTION
ALL LIFE projects	234	110
Nature & Biodiversity	95	58
Circular Economy & Quality of Life	104	38
Climate Change Mitigation & Adaptation	33	13
Others - NGOs, Preparatory, Technical Assistance	2	0.9

Dúlra agus Bithéagsúlacht LIFE

Cuimsíonn an snáithe Dúlra agus Bithéagsúlacht tacaíocht do thionscadail gníomhaíochta chaighdeánacha chun dea-chleachtas a fhorbairt, a chur i bhfeidhm agus a chur chun cinn maidir leis an dúlra agus an bithéagsúlacht, chomh maith le “Tionscadail Straitéiseacha Dúlra” (SNAP). Tacaíonn na tionscadail nua seo le cuspóirí an Aontais maidir le dúlra agus bithéagsúlacht a bhaint amach trí chláir chomhleanúnacha gníomhaíochta a chur i bhfeidhm sna Ballstáit chun na cuspóirí agus na tosaíochtaí sin a phríomhshruthú i mbeartais agus in ionstraimí maoinithe eile, lena n-áirítear trí chur i bhfeidhm comhordaithe na gcreataí gníomhaíochta tosaíochta ar glacadh leo de bhun Threoir 92/43/CEE.

Go dtí seo, tá cómhaoiniú déanta ag an gcomhpháirt Dúlra agus Bithéagsúlacht LIFE ar 24 tionscadal in Éirinn. Is ionann iad sin agus infheistíocht iomlán €95 milliún, a bhfuil €58 milliún curtha leis ag an AE.

Dhírigh tionscadail a críochnaíodh go príomha ar chaomhnú, bhainistiú agus athchóiriú gnáthóg. Cuireadh béim ar leith ar bhratphortaigh ghníomhacha, portaigh ardaithe, talamh feirme, cineálacha éagsúla coillearnaí, agus gnáthóga tosaíochta talún. Mar thoradh ar roinnt tionscadal, feabhsaíodh na coinníollacha do bhradán an Atlantaigh, an loimpre mhara, an loimpre shrutháin, préachán na gearc, an meirliún agus an dobharchú Eorpach trína gcuid gnáthóg a nascadh nó a athchóiriú. Chuir tionscadal amháin go mór le stop a chur le cailliúint na bithéagsúlachta in Éirinn trí mhodhanna éifeachtacha a fhorbairt agus a thaispeáint chun speicis phlandaí an-ionracha a chur faoi smacht, in éineacht le clár tiomantais na bpáirtithe leasmhara, rud as a leanfaidh forbairt agus scaipeadh beartais. D'fhorbair tionscadal eile samhail nua do bhainistiú inbhuanaithe talmhaíochta ar ghnáthóga tosaíochta na Boirne. Ar thairbhíthe an tionscadail áiríodh den chuid is mó Eagraíochtaí Neamhrialtasacha, IRD Dhúiche Ealla, páirceanna agus údarais náisiúnta, agus eagraíocht iascaigh leathstáit.

Tá cúig tionscadal leanúnacha in Éirinn. Féachann na tionscadail le: teicnící bainistíochta inbhuanaithe a léiriú le haghaidh feirmeoireachta agus foraoiseachta i ndobharcheantair na ndiúilicíní péarla fionnuisce; portaigh ardaithe i Lár Tíre na hÉireann a athchóiriú; stádas caomhantais an traonaigh in Éirinn a fheabhsú trí ghréasán na Limistéar faoi Chosaint Speisialta agus an talamh feirme máguaird a fheabhsú; líonra córas machairí na hÉireann a chosaint agus a athchóiriú; agus feabhas a chur ar athléimneacht éiceachórais agus laghdú a dhéanamh ar thruailliú cothaitheach i Loch Ceara.

Tá Tionscadal Dúlra Straitéiseach amháin ar siúl in Éirinn. Tá cur síos anseo thíos ar chuspóirí an tionscadail LIFE-IP PAF Wild Atlantic Nature.

Bratphortaigh na hÉireann a chosaint agus a athchóiriú (LIFE-IP PAF Wild Atlantic Nature) LIFE18 IPE/IE/000002

Mar gheall ar dhraenáil, móin a bhaint, tinte agus ró-innilt tá bratphortaigh i Réigiún Thuaisceart agus Iarthar na hÉireann i riocht neamhfhabhrach.

Déanfaidh LIFE-IP PAF Wild Atlantic Nature na bratphortaigh a chosaint agus a athchóiriú i 24 cheann de shuíomhanna [Natura 2000](#) na tíre. Bainfear crainn agus toir cúngaithe, cuirfear bac ar dhraenacha chun leibhéal uisce a ardú agus feabhsófar bearta bainistíochta dóiteáin. Méadóidh an tionscadal feasacht ar luach éiceolaíoch na mbratphortach agus an tábhacht atá leo do mhaolú an athraithe aeráide. Ag an am céanna forbrófar braistint úinéireachta pobail ar thailte móna áitiúla. Cinnteoidh sé freisin tacaíocht úinéirí talún, úsáideoirí talún agus páirtithe leasmhara áitiúla eile do phleananna bainistíochta a thabharfaidh aghaidh ar na bagairtí iolracha atá roimh na suíomhanna seo.

[Achoimre ar an tionscadal](#)

Geilleagar Ciorclach agus Cáilíocht Beatha

Cabhróidh gníomhaíochtaí a fhaigheann tacaíocht faoin snáithe Geilleagar Ciorclach agus cáilíocht na beatha le mórchuspóirí beartais an AE a bhaint amach amhail an t-aistriú go geilleagar ciorclach, chomh maith le cáilíocht an chomhshaoil agus na beatha a chosaint agus a fheabhsú. Faoin snáithe seo, cuirfidh Tionscadail Chomhtháite Straitéiseacha (SIP) straitéisí nó pleananna gníomhaíochta comhshaoil nó aeráide i bhfeidhm ar scála réigiúnach, il-réigiúnach, náisiúnta nó trasnáisiúnta, a forbraíodh ag údarás na mBallstát agus a éilítear ag sainbheartas nó sainreachtaíocht comhshaoil, aeráide nó ag beartas fuinnimh ábhartha an Aontais. Áiritheoidh na tionscadail sin freisin go mbeidh baint ag geallsealbhóirí leis agus go gcuirfidh siad chun cinn an comhordú le foinse eile chistiúcháin náisiúnta, phríobháideach nó de chuid an Aontais ar a laghad chun leas a bhaint aisti.

Tá an tsraith seo [Éifeachtúlacht Acmhainní agus Rialachas agus Faisnéis Chomhshaoil de chuid LIFE roimhe seo] tar éis cómhaoiniú a dhéanamh ar 44 tionscadal in Éirinn go dtí seo, arb ionann é agus infheistíocht iomlán €104 milliún, a bhfuil €38 milliún de sin curtha ar fáil ag an AE.

Dhírigh tionscadail chríochnaithe go mórnmhór ar bhainistíocht chomhtháite an chomhshaoil, ar theicneolaíochtaí glana, ar bhainistiú limistéir íogair (ceantair chósta), ar dhramhaíl feithiclí a bhfuil a ré caite, ar dheardh uirbeach, agus ar fheabhsú/monatóireacht ar cháilíocht uisce. Bhí sé mar aidhm ag tionscadal amháin comhtháthú na turasóireachta agus na hoidhreachta nádúrtha a neartú, agus forbairt turasóireachta a réiteach le caomhnú na bithéagsúlachta i réigiún na Boirne. D'athraigh tionscadal eile spás tionsclaíoch ina spás foghlama comhoibríoch. Ba iad na húdarás áitiúla agus na FBManna na príomhthairbhíthe.

Tá dhá thionscadal leanúnacha in Éirinn. Tá sé mar aidhm ag an tionscadal Whey2LIFE aghaidh a thabhairt ar an tionchar a bhíonn ag táirgeadh cáise ar an gcomhshaoil tríd an phríomhchonstaic a chuireann srian le luachshocrú cuí na dtréscailteán meidhg atá ann faoi láthair a shárú. Féachann tionscadal LIFE Aibhneacha Uirbeacha Bhaile Átha Cliath le feabhas a chur ar cháilíocht an uisce i gContae Bhaile Átha Cliath agus níos faide i gcéin trí cur le luas agus trí laghdú costais na n-iniúchtaí mínaisc baile. Déantar é seo trí úsáid a bhaint as cur chuige nua atá bunaithe ar GIS, agus trí 5 Bhogaigh Thógtha Chomhtháite a shuiteáil. Is é príomhspríoc LIFE EMERALD ná bainistiú cháilíocht an aeir in Éirinn a neartú, cur i bhfeidhm éifeachtach an dá Threoir chomhlántacha de chuid an AE maidir le Cáilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh (AAQD) an AE a chinntiú agus cabhrú le cur i bhfeidhm an Mhargaidh Ghlais Eorpaigh.

Tá Tionscadal Comhtháite Straitéiseach amháin cómhaoinithe in Éirinn faoin snáithe seo. Déantar cur síos anseo thíos ar chuspóirí an tionscadail Waters of LIFE IP.

Cáilíocht agus nádúr an uisce in aibhneacha agus lochanna na hÉireann a athbhunú (LIFE-IP Waters of Life) LIFE18 IPE/IE/000003

Leagtar amach i bplean bainistíochta abhantraí na hÉireann do 2018-2021 bearta chun stádas docharlaigh fionnuisce na tíre a chosaint agus a fheabhsú.

Feidhmeoidh LIFE-IP Waters of Life mar thionscadal taispeántais ar scála abhantraí, ag tástáil éifeachtacht bhearta 'dea-chleachtas' an phlean thar raon tírdhreacha. Spreagfaidh an tionscadal pobail áitiúla agus úinéirí talún le bheith páirteach i bhforbairt gníomhaíochtaí bainistíochta do thalamh feirme agus foraoise. Tógfaidh sé freisin sineirgí idir bearta a thugann aghaidh ar cháilíocht uisce agus bithéagsúlacht, agus feabhsóidh sé tuiscint an phobail ar dhobharlaigh ard-stádais agus a ndobharcheantair.

[Achoimre ar an tionscadal](#)

Maolú agus Oiriúnú don Athrú Aeráide LIFE

Tacóidh snáithe LIFE um maolú agus oiriúnú don athrú aeráide le gníomhaíochtaí a chuideoidh le creat beartais fuinnimh agus aeráide 2030 a chur i bhfeidhm agus a chomhlíonfaidh gealltanais an Aontais Eorpaigh faoi Chomhaontú Pháras ar an Athrú Aeráide. Cuirfidh tionscadail faoin snáithe seo le geilleagar atá neodrach ó thaobh na haeráide de agus atá athléimneach.

Cuirfidh Tionscadail Chomhtháite Straitéiseacha (SIP) straitéisí nó pleananna gníomhaíochta comhshaoil nó aeráide i bhfeidhm ar scála réigiúnach, il-réigiúnach, náisiúnta nó trasnáisiúnta, a forbraíodh ag údaráis na mBallstát agus a éilítear ag sainbheartas nó sainreachtaíocht comhshaoil, aeráide nó ag beartas fuinnimh ábhartha an Aontais. Áiritheoidh na tionscadail sin freisin go mbeidh baint ag geallsealbhóirí leis agus go gcuirfidh siad chun cinn an comhordú le foinse eile chistiúcháin náisiúnta, phríobháideach nó de chuid an Aontais ar a laghad chun leas a bhaint aisti.

Go dtí seo, tá tionscadal amháin in Éirinn maoinithe ag an tsraith um Maolú an Athrú Aeráide. Tá sé mar aidhm ag an tionscadal LIFE Farm4More tionchair a mhaolaíonn an t-athrú aeráide a sheachadadh don fheirmeoireacht beostoic trí bheatha ainmhithe orgánach atá inmharthana ó thaobh eacnamaíochta de agus straitéis chun bithghualach a tháirgeadh a chur i bhfeidhm.

Cómhainíodh Tionscadal Comhtháite Straitéiseach amháin in Éirinn. Tá cur síos thíos ar chuspóirí an tionscadail LIFE IP Peatlands and People.

Is é an infheistíocht iomlán don tionscadal seo ná €33.5 milliún, agus tá an AE ag cur leis €13 milliún den mhéid seo.

Áilleacht tailte móna na hÉireann a thabhairt ar ais (LIFE IP Peatlands and People) LIFE19 IPC/IE/000007

Is ionann tailte móna agus 20% de thalamh na hÉireann. Tá go leor buntáistí acu mar charbón a ghlásáil agus é a choinneáil amach as an atmaisféar. San am atá thart, baineadh tailte móna na hÉireann le haghaidh breosla den chuid is mó de: cailleadh beagnach leath den limistéar bunaidh dá thoradh. Díobh siúd atá fágtha, rinneadh damáiste do thart ar 80%. Is é an sprioc atá ag Éire ná glan-astaíochtaí gás ceaptha teasa nialais a bhaint amach faoi 2050 trína Plean Gníomhaíochta Aeráide 2019. Cabhróidh an fiontar faoi úinéireacht an stáit *Bord na Móna* chun an bplean a thabhairt chun críche. Déanfaidh sé beagnach 10 000 heicteár de thailte móna a athchóiriú – limistéar timpeall ocht n-uaire chomh mór le hAerfort Heathrow Londain. Forbróidh *Bord na Móna* múnla freisin chun fás eacnamaíoch a spreagadh i Lár Tíre na hÉireann trí oiliúint, cruthú post agus slabhraí luacha nua. Ina theannta sin, bunófar ionad fionnachtana chun cabhrú le dearcadh daoine ar mhóin a athrú, ó fhoinsé breosla go sócmhainn nádúrtha thábhachtach.

[Achoimre ar an tionscadal](#)

Aistriú Fuinnimh Ghlain LIFE

Ag cur leis na cláir um Fhuinneamh Chliste na hEorpa (2003-2013) agus Fís 2020 um Éifeachtúlacht Fuinnimh (2014-2020), leanann an fo-chlár LIFE Clean Energy Transition de bheith ag tacú le seachadadh bheartais an AE i réimse an fhuinnimh inbhuanaithe. Go háirithe, tá sé mar aidhm aige an t-aistriú i dtreo geilleagair atá tíosach ar fhuinneamh, atá bunaithe ar fhuinneamh in-athnuaite, atá neodrach ó thaobh aeráide de agus athléimneach ó thaobh aeráide de a éascú ar fud na hEorpa.

Tacaíonn an fo-chlár Aistriú Fuinnimh Ghlain LIFE le tionscadail sna cúig réimse idirghabhála seo a leanas:

- 1) Creat beartais náisiúnta, réigiúnach agus áitiúil a thógáil chun tacú leis an aistriú fuinnimh ghlain;
- 2) Cur i bhfeidhm céimneach na teicneolaíochta, digitiú, seirbhísí nua agus samhlacha gnó a luathú agus na scileanna gairmiúla gaolmhara ar an margadh a fheabhsú;
- 3) Airgeadas príobháideach a mhealladh le haghaidh fuinnimh inbhuanaithe;
- 4) Tacú le forbairt tionscadal infheistíochta áitiúil agus réigiúnach;
- 5) Saoránaigh a bheith rannpháirteach san aistriú fuinnimh ghlain agus iad a chumasú.

Ar mhaith leat tuilleadh eolais a fháil faoi LIFE ?

- Tabhair cuairt ar [shuíomh Gréasáin LIFE](#) agus [ar bhunachar sonraí tionscadail LIFE](#)

- Lean an clár LIFE ar na meáin shóisialta:

- Cláraigh le [Clár LIFE](#) agus le Nuachtlitreacha [CINEA um Fhuinneamh Glan](#)
- Déan teagmháil le pointe teagmhála náisiúnta LIFE i do Bhallstát:

Ainm: Beatrix Aigner, Aonad Comhairleach Comhshaoil

Seoladh: Bóthar an Bhaile Nua

IRL – Loch Garman

Teil: +353 1 678 2084

R-phost: LIFE@dccae.gov.ie

Suíomh Gréasáin: [An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil](#)

- Déan teagmháil le d’Fhoireann Monatóireachta NEEMO

NEEMO EEIG – DAI

Thamesfield House, Boundary Way

UK - Hemel Hempstead HP2 7SR

Teil: +44 1442 202400

R-phost: dai@neemo.eu

Tionscadail leanúnacha Dúlra & Bithéagsúlachta LIFE				
Teideal an Tionscadail	Uimhir an Tionscadail	Acraim an tionscadail agus nasc chuig an achoimre ar líne	Suíomh Gréasáin	Fad an tionscadail
Stádas caomhantais an Traonaigh in Éirinn a fheabhsú trí ghréasán na Limistéar faoi Chosaint Speisialta agus an talamh feirme máguaird a fheabhsú	LIFE18 NAT/IE/000090	Corncrake LIFE	https://www.corncrakelife.ie/	01/2020 → 12/2024
Feabhas a chur ar athléimneacht an éiceachórais & laghdú ar thruailliú cothaitheach i Loch Ceara, loch atá ar cheann de na lochanna marla is fearr san Eoraip atá ina Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta	LIFE20 NAT/IE/000172	Loch Ceara	N/A	09/2021 → 09/2026
Gréasán córas machairí na hÉireann agus na pobail pórúcháin agus na bpailineoirí a bhaineann leo a chosaint agus a athchóiriú	LIFE20 NAT/IE/000263	LIFE On Machair	N/A	02/2022 → 01/2028
I dtreo an PAF d'Éirinn a chur i bhfeidhm trí Líonra Natura bratphortach na hÉireann a chosaint agus a athchóiriú feadh chósta an Atlantaigh	LIFE18 IPE/IE/000002	LIFE IP PAF-WILD ATLANTIC NATURE	https://www.wildatlanticnature.ie/	01/2020 → 12/2028

Tionscadail leanúnacha LIFE maidir leis an nGeilleagar Ciorclach agus Cáilíocht Beatha				
Teideal an Tionscadail	Uimhir an Tionscadail	Acraim an tionscadail agus nasc chuig an achoimre ar líne	Suíomh Gréasáin	Fad an tionscadail
Éifeachtúlacht roghanna feabhsaithe uisce stoirme i gceantair uirbeacha a léiriú trí úsáid a bhaint as uirlisí cinnteoireachta cruthaithe	LIFE17 ENV/IE/000281	Dublin Urban Rivers LIFE	https://www.sdcc.ie/en/services/environment/dublin-urban-rivers-life/	06/2018 → 06/2022
Méadú slabhra luacha tréscailteán meidhig trí shiombóis thionsclaíoch chun próitéin giosta luachmhar neamh-GMO a tháirgeadh	LIFE18 ENV/IE/0000084	Whey2LIFE	http://www.whey2life.ie	07/2019 → 06/2022
Emissions Modelling and FoRecasting of Air in IreLand	LIFE19 GIE/IE/001101	LIFE EMERALD	https://www.epa.ie/environment-and-you/air/life-emerald/	01/2021 → 12/2023
Dobharlaigh ardstádas éiceolaíochta in Éirinn a chosaint agus a athchóiriú	LIFE18 IPE/IE/000003	LIFE-IP Waters of Life	N/A	11/2019 → 12/2028

Tionscadail Leanúnacha LIFE um Maolú agus Oiriúnú don Athrú Aeráide				
Teideal an Tionscadail	Uimhir an Tionscadail	Acraim an tionscadail agus nasc chuig an achoimre ar líne	Suíomh Gréasáin	Fad an tionscadail
LIFE Farm4More - Bainistíocht Talmhaíochta sa Toghcháil le haghaidh aschuir	LIFE18 CCM/IE/001195	LIFE Farm4More	http://www.farm4more.eu/	07/2019 → 06/2023

iolracha maidir leis an aeráid agus forbairt tuaithe				
LIFE IP Tailte Móna agus Daoine - Catalaíoch Gníomhaíochta Aeráide na hÉireann	LIFE19 IPC/IE/000007	LIFE IP Tailte Móna agus Daoine	https://peatlandsandpeople.ie/	10/2020 -> 09/2027